

Mateusz Kot

UNIwersytet Kard. Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

 ORCID: 0000-0001-9933-8420

m.kot@uksw.edu.pl

Grupa dyskusyjna na komunikatorze Facebook Messenger jako przestrzeń organizacji pomocy dla uchodźców z Ukrainy – obserwacja uczestnicząca ukryta

A discussion group on Facebook Messenger as a space for organizing help for refugees from Ukraine – covert participant observation

ABSTRAKT

Niniejszy artykuł stara się uzupełnić lukę w literaturze dotyczącej wykorzystania komunikatora Facebook Messenger jako przestrzeni organizowania pomocy w przypadku kryzysu o zasięgu międzynarodowym – jakim jest wojna w Ukrainie. Celem badania jest odpowiedź na pytanie: czy Messenger był efektywnym narzędziem do organizacji pracy grupy spontanicznie zebranych wolontariuszy w początkowej fazie tego kryzysu. Aby znaleźć odpowiedź posłużono się metodą ukrytej obserwacji uczestniczącej, kategoryzacji treści czatu oraz metody ilościowej, za pomocą której określono liczbę członków grupy i ich aktywność. Okazało się, że Facebook Messenger pozwala na wspieranie organizacji grupy i koordynację jej zadań, jednak generuje ograniczenia, wyszczególnione w tekście artykułu i nie jest narzędziem zaspokajającym wszystkie potrzeby komunikacyjne.

SŁOWA KLUCZOWE: FACEBOOK, MESSENGER, UKRAINA, WOLONTARIAT, ZARZĄDZANIE

ABSTRACT

This article tries to fill the gap in the literature on the use of Facebook Messenger as a space for organizing help in the event of an international crisis – which is the war in Ukraine. The aim of the study is to answer the question whether Messenger was an effective tool for organizing the work of a group of spontaneously gathered volunteers in the initial phase of this crisis. To find the answer, the method of covert participant observation, categorization of chat content and a quantitative method were used to determine the number of group members and their activity. It turned out that Facebook Messenger allows you to support the organization of the group and coordinate its tasks, but it generates limitations listed in the text of the article and is not a tool that satisfies all communication needs.

KEYWORDS: FACEBOOK, MESSENGER, UKRAINE, VOLUNTEERING, MANAGEMENT

Kot, M. (2023),

Grupa dyskusyjna na komunikatorze Facebook Messenger jako przestrzeń organizacji pomocy dla uchodźców z Ukrainy – obserwacja uczestnicząca ukryta,

com.press, 6(1), s. 50–71.

DOI: 10.51480/compress.2022.6-1.514

www.compress.edu.pl

WPROWADZENIE

Informacje o wojnie rozpoczętej 24 lutego 2022 roku na szeroką skalę pomiędzy Rosją a Ukrainą stały się treścią mediów, także społecznościowych. Posty i publikacje prezentowały zjawiska związane z wojną – opisywały i relacjonowały przebieg konfliktu zbrojnego, migrację ludności cywilnej, kwestię pomocy humanitarnej oraz przyczyny agresji Rosji na Ukrainę. Także Facebook był przestrzenią wymiany informacji dotyczących wojny i zjawisk z nią związanych. Okazało się, że ze względu na jego społeczną naturę, charakterystyczną dla mediów społecznościowych (Levinson, 2010), tworzyły się na nim oddolne niesformalizowane społeczności, które organizowały się w celu niesienia pomocy uchodźcom z Ukrainy. Na fanpage'ach i w grupach przekazywano sobie informacje dotyczące zapotrzebowania na określone zasoby, m.in. finansowe, rzeczowe, wolontariat, transport, zakwaterowanie, wyżywienie. Były one także źródłem informacji o aktualnej sytuacji np. na przejściach granicznych, jak miało to miejsce m.in. w Dołhobyczowie (Czuj, Prokop i Grabczuk, 2022), Hrubieszowie (Mazur i in., 2022) czy Hrebennem (Wywrocka i Makochon, 2022). Powstawały także zamknięte grupy używające komunikatorów internetowych, takich jak Facebook Messenger.

Pojawiające się w pierwszych tygodniach wojny przekazy medialne informowały, że punkty recepcyjne dla uchodźców znajdujące się przy granicy polsko-ukraińskiej są przeludnione, a instytucje państwowe proszą firmy transportowe o wsparcie w tym zakresie (Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, 2022). Według informacji Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych granicę Polski do 16 marca 2022 roku przekroczyło blisko 1,8 mln osób (Szymańska, 2022), choć liczba ta z każdym dniem rosła, powodując prawdopodobnie jedno z największych zjawisk migracyjnych po II wojnie światowej (Żołądowski, 2022). Na zapotrzebowanie relokacyjne dla uchodźców znajdujących się w przepełnionych przygranicznych punktach recepcyjnych odpowiedziały nie tylko firmy transportowe, ale także osoby prywatne. Transportowały one uchodźców prywatnymi samochodami. Wśród kierowców udzielających pomocy w taki sposób były osoby, które włączyły się w tę inicjatywę dzięki dołączeniu do poddanej analizie grupy utworzonej na Facebook Messengerze.

To właśnie na Facebook Messengerze zostanie skupiona uwaga w tym artykule. Jest to najpopularniejszy komunikator internetowy w Polsce (Bijak i Kleka, 2021, s. 192). Według badania ruchu internetowego przeprowadzonego przez Gemius w 2023 roku aplikacja Facebook Messenger posiadała ponad 20 mln realnych użytkowników w Polsce, czyli takich, którzy odwiedzili

i wygenerowali chociaż jedną odsłonę w danym kanale mediowym (Gemius, 2023). Ma on wiele funkcji, np.: wysyłanie wiadomości tekstowych, głosowych, graficznych, plików, zdjęć, emotikon (Przywara i Leonowicz-Bukała, 2020, s. 15). Oferuje możliwość reagowania na wiadomości poprzez obrazowanie emocji (Bijak i Kleka, 2021, s. 192), rozmowy głosowe lub audiowizualne z innym użytkownikiem lub ich grupą (Wójtowicz, 2019, s. 152). Może być użytkowany poprzez stronę internetową lub aplikację mobilną.

Badacze zajmujący się zarządzaniem projektami i komunikacją zauważają, że komunikatory internetowe, w tym Messenger, ze względu na swoją ogólnodostępność stanowią najmniej krępującą formę komunikacji, dostępną zarówno w pracy, jak i poza nią. Wpływa to na usprawnienie komunikacji oraz jest mniej obciążające niż inne jej formy, jak mail czy rozmowa telefoniczna (Kandefer i Nadskakuła, 2017, s. 136). Komunikaty w komunikatorach internetowych są rzeczowe, krótkie oraz zrozumiałe (Gogolek i Adamowski, 2010, s. 121). Do mocnych stron tej formy komunikacji należy m.in. natychmiastowość oraz zachowanie wątku rozmowy (Frączkowski i in., 2016, s. 23). Omawiany komunikator stwarza także wrażenie teleobecności oraz daje możliwość intensywnych relacji z innymi ludźmi (Przywara i Leonowicz-Bukała, 2020, s. 27).

Podczas pandemii COVID-19 organizacje musiały zwiększyć kompetencje swoich pracowników w zakresie komunikacji za pośrednictwem narzędzi wirtualnych (Pietrzyk, 2021). Zdobyte umiejętności pozwoliły na korzystanie z wypróbowanych rozwiązań technologicznych w kryzysie, jakim jest wojna w Ukrainie.

Informacyjna i sprawcza rola mediów społecznościowych były już badane i opisywane w przypadku innych tragedii i katastrof o znaczeniu lokalnym lub międzynarodowym. Za przykład może posłużyć trzęsienie ziemi w Wenchuan (Lu, 2018) lub inne katastrofy naturalne (Jayasekara, 2019), katastrofa w elektrowni jądrowej w Fukushima (Saito, 2012), wybuch pandemii COVID-19, Rewolucja na Majdanie (Rajczyk i Piechota, 2017) lub inwazja Rosji na Ukrainę (Łukaszewska-Bezulska, 2022). Zauważono, że działania podejmowane oddolnie przez użytkowników w mediach społecznościowych mogą stanowić alternatywę wobec działań podejmowanych przez państwo lub organizacje (Łukaszewska-Bezulska, 2022).

W przypadku żadnego z wymienionych wyżej zdarzeń nie mogłem jednak dotrzeć do źródeł, które opisywałyby sposób działania użytkowników zebranych w ramach grupy dyskusyjnej na Messengerze, których celem nie było wzajemne wsparcie lub rozwiązywanie problemów wewnątrz grupy, lecz wyjście z działaniem pomocowym na zewnątrz – użycie komunikatora

Facebook Messenger jako punktu wyjścia do niesienia pomocy osobom spoza grupy i narzędzia zarządzania.

Dlatego przedmiotem badania stała się prywatna grupa na Messengerze, którą utworzono w celu zaspokojenia potrzeby związanej z transportem uchodźców spod granicy polsko-ukraińskiej do większych aglomeracji miejskich na terenie Polski. Celem badania jest odpowiedź na pytanie, czy Messenger był efektywnym narzędziem do organizacji pracy grupy wolontariuszy spontanicznie zebranych w początkowej fazie tego kryzysu.

METODA BADAWCZA

Badanie zostało opracowane na podstawie obserwacji uczestniczącej ukrytej, charakterystycznej dla nauk społecznych (Babbie, 2006), w tym nauk o komunikowaniu społecznym i mediach (Wimmer i Dominick, 2008). Stałem się uczestnikiem grupy powstałej na komunikatorze Messenger z zamiarem włączenia się w jej działalność, początkowo bez intencji prowadzenia badania. Kształtujący się profil działalności grupy, podejmowane przez jej członków inicjatywy, dynamiczna zmiana i dostosowywanie się do sytuacji zrodziły we mnie ciekawość badawczą. Na tej podstawie rozpoczęto zbieranie danych w oparciu o wspomnianą wyżej metodę.

Choć powszechnie stosowane metody badawcze wymagają informowania uczestników badania o działaniach badacza, nie ma to zastosowania w obserwacji ukrytej. Wykorzystanie jej jest nastawione na zebranie danych pozbawionych przyczyn ich ewentualnej nieautentyczności, jakimi są ograniczenia wynikające z wiedzy o przeprowadzanym badaniu (Mroczo, 2014). Przygotowując się do przeprowadzenia i opublikowania badania, posłużono się Kodeksem Etyki Socjologa, w którym określono, że „Do obserwacji uczestniczącej i nieuczestniczącej w sferze niepublicznej bez wiedzy badanych, oraz do podejmowania badań eksperymentalnych z ukryciem przed badanymi ich prawdziwego celu naukowego, należy uciekać się wyłącznie wtedy, gdy inne metody nie wystarczają do pozyskania podstawowych danych” (Polskie Towarzystwo Socjologiczne, 2012, s. 4, pkt 17). Ze względu na zamknięty charakter grupy oraz duże napięcia społeczne tamtego czasu, wynikające z przedmiotu działalności grupy, uznałem, że określone wyżej kryteria zastosowania ukrytej obserwacji uczestniczącej można uznać za spełnione.

Badanie obejmowało okres aktywności grupy od momentu jej powstania, czyli 3 marca 2022 roku, do 23 marca 2022 roku. Zastosowano podejście

indukcyjne, polegające na zapoznaniu się z danym przypadkiem, a dopiero następnie na próbie jego interpretacji (Czechowska i in., 2016, s. 101).

W jaki sposób przeprowadzono badanie? Poza obserwacją, podjęto się analizy wypowiedzi umieszczanych na czacie. Łącznie były to 1393 wiadomości. Dzięki temu można było określić główne tematy pojawiające się na grupie, ewolucję wątków oraz dostosowywanie się do zmiennej rzeczywistości. Na podstawie zapisu czatu wyłoniono tematykę każdej z wypowiedzi, co pozwalało na przyporządkowanie ich do kategorii. Zdecydowano się na to rozwiązanie, aby zminimalizować tendencję do formułowania samodzielnych osądów przeze mnie jako osobę uczestniczącą w całym procesie i będącą członkiem badanej społeczności. Wyłonione kategorie pozwały szukać odpowiedzi na następujące pytania:

- 1) jak kształtowała się aktywność grupy?
- 2) jakie były cele działalności grupy?
- 3) w jaki sposób organizowano pracę w grupie?
- 4) jakie trudności napotkała grupa wolontariuszy i jak radziła sobie z ich przewyciężeniem?
- 5) jakie ograniczenia generowało stosowanie Messengera jako narzędzia komunikacji?

Cytowane wypowiedzi uczestników grupy zostały przytoczone w oryginalnej pisowni, a dane pozwalające na identyfikację użytkowników zostały usunięte. Wypowiedzi wykorzystane w części dotyczącej wyników badania określono kolejnymi numerami – Wypowiedź 1, Wypowiedź 2 itd.

Wybraną metodę rozszerzono o dane ilościowe, dzięki którym oszacowano aktywność członków grupy na Messengerze (mierzoną dzienną liczbą publikowanych wiadomości) oraz liczbę członków grupy w każdy dniu prowadzonej obserwacji.

WYNIKI BADANIA

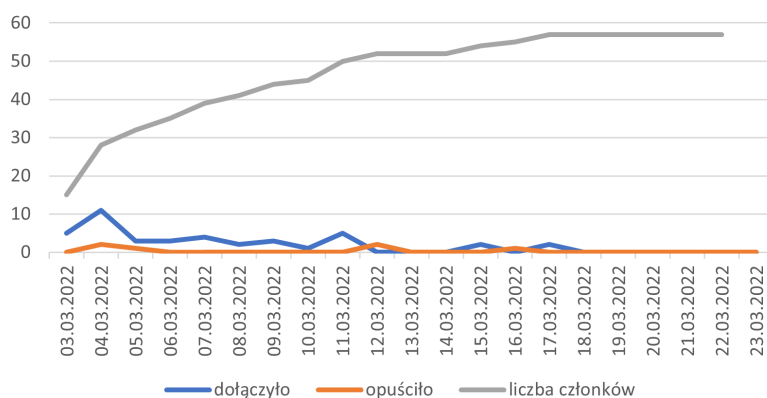
AKTYWNOŚĆ CZŁONKÓW GRUPY

Badana grupa została założona 3 marca 2022 roku i początkowo liczyła 10 osób. Jednak w ciągu kolejnych dni dodawano nowych członków spośród grona znajomych. Ostatecznie 23 marca 2022 roku grupa liczyła 57 osób, mimo że do tego czasu opuściło ją 6 osób.

Dynamiczny wzrost liczby członków grupy można zaobserwować do 11 marca. W późniejszym czasie dołączyły 4 osoby. Dobór osób do grupy polegał na zapraszaniu jedynie zaufanych znajomych już dodanych użytkowników. Argumentowano, że celem takiego działania miało być uniknięcie nieuczciwych praktyk oraz brak poszukiwania zysku kosztem osób w trudnej sytuacji, którym grupa chciała nieść nieodpłatną pomoc. Nie było to jednak narzędzie wystarczające. Nie uniknięto prób oszustw lub wiadomości wskazujących wątpliwe moralnie intencje użytkowników. Przykładem tego może być poniższy fragment zamieszczonej na grupie wiadomości:

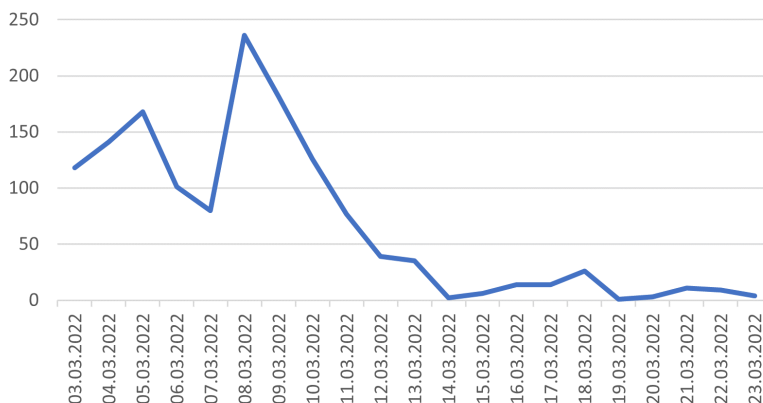
„Rząd ukraiński kupuje samochody osobowe do celów służbowych w Ukrainie. Szukają kierowców polskich żeby wjechać do Lwowa z tymi autami a potem wrócić busem do Polski. Taka szybka akcja 24godzinowa” – Wypowiedź 1.

Wykres 1. Liczba członków w badanej grupie w zależności od upływu czasu.

Źródło: opracowanie własne

Liczba dziennych wypowiedzi zamieszczanych przez członków grupy (aktywność) osiągnęła swój najwyższy poziom 8 marca. Od tego momentu dobową liczbą wypowiedzi zaczęła się zmniejszać. Od 12 marca aktywność w grupie można określić jako sporadyczną, a proces wygaszania aktywności wciąż postępował. W ostatnich badanych dniach pojawiały się nieliczne wypowiedzi. Można zaobserwować dni bez żadnej wypowiedzi. Okres po 23 marca nie został poddany szczegółowemu badaniu ze względu na pojedyncze komunikaty pojawiające się w odstępach kilku dni.

Wykres 2. Dobowa liczba publikowanych wiadomości.

Źródło: opracowanie własne

Zmniejszenie aktywności grupy wynikało z kilku przyczyn, które można wyodrębnić na podstawie analizy treści czatu komunikatora. Z jednej strony zmniejszały się środki finansowe, za które kupowane było paliwo lub opłacane mandaty. Dodatkowo część wolontariuszy na potrzeby realizacji zadania brała urlopy lub dni wolne, aby włączyć się w realne działania. Po zakończeniu tego okresu wracali do pełnienia obowiązków służbowych, a czas poświęcany na pracę zarobkową uniemożliwiał dalsze pełne lub częściowe zaangażowanie.

„Hej odpadam jutro, praca wezwwała niespodziewanie. Monitoruje grupę jak się wygrzebie dam znać” – Wypowiedź 2.

W miarę wpływu dni rozwiązania systemowe na poziomie organizacji samorządowych oraz instytucji państwowych skutkowało zwiększeniem zaspokojenia potrzeby transportu uchodźców z przygranicznych punktów recepcyjnych. Z czasem zauważono także zmniejszenie liczby uchodźców przekraczających polską granicę (Straż Graniczna, 2022), dlatego cel działalności grupy można było osiągnąć znacznie mniejszym nakładem sił.

„Drodzy Wolontariusze, byliśmy dzisiaj z Tatą w Dołhobyczowie oraz Dorohusku. Punkty jakby opustoszały, w porównaniu z tym co się tam działo jeszcze niedawno” – Wypowiedź 3.

„Niewiele na noclegi zostaje bo od razu autokary są podstawiane na większe miasta albo za granicę” – Wypowiedź 4.

„Objechaliśmy / obdzwoniliśmy wszystko i nigdzie nie ma nikogo do zabrania, tylko ludzie z autami czekają dziwne trochę” – Wypowiedź 5.

Zwrócono jednak uwagę, że choć sytuacja zdawała się opanowana, to nieprzewidywalność przyszłych wydarzeń mogła ponownie nasilić ruch uchodźców, np. poprzez przewidywaną przez badanych wolontariuszy masową ewakuację Lwowa.

„Dowiedziałem się również, że może być tak, że jeśli zaraz polecą bomby na Lwów to znów wiele osób zdecyduje się nas ucieczkę, także bądźmy w gotowości” – Wypowiedź 6.

CELE DZIAŁALNOŚCI GRUPY

Głównym celem grupy była odpowiedź na zapotrzebowanie związane z transportem uchodźców z punktów recepcyjnych ulokowanych w niedalekiej odległości od granicy po jej polskiej stronie do dalszych aglomeracji miejskich. Grupa zaangażowała własne środki i zasoby w celu realizacji tego zadania. Były to m.in. samochody, czas oraz pieniądze. W zależności od sytuacji życiowej i zawodowej poszczególnych członków grupy dysponowali oni różnymi samochodami, począwszy od dwuosobowych, po dziewięciosobowe. Niekiedy wykorzystywano także samochody firmowe. Korzystano również z dodatkowego wyposażenia w postaci fotelików dziecięcych.

„Mam w aucie 3 miejsca w tym 1 fotelik dla dziecka w wieku 2-4 lata” – Wypowiedź 7.

W kolejnych dniach koordynatorzy poszczególnych punktów recepcyjnych zaczęli także wskazywać aktualnie potrzebną pomoc rzeczową. Uczestnicy grupy, po zorganizowaniu zbiórki, pobraniu potrzebnych rzeczy z magazynów innych organizacji albo zaangażowanych osób prywatnych, dostarczali je do wskazanych miejsc. Pozwalało to na wykorzystanie środka transportu w obu kierunkach, ponieważ w drodze powrotnej zawozili uchodźców do wybranych przez nich lokalizacji, realizując swój pierwotny cel – zapewnienie transportu z przeludnionych punktów recepcyjnych do innych miejscowości na terenie Polski. Zdarzało się, że zbiórki były prowadzone przez samych uczestników grupy, np. w ich miejscach pracy.

„Jutro jade na granice mogę zabrać paczki i dary na powrocie mogę zabrać 8 osób start z Żywca mogę podjechać w wybrane punkty by odebrać paczki” – Wypowiedź 8.

„Zorganizujemy zbiórki w pracy” – Wypowiedź 9.

Pojawiły się także wątki związane z poszukiwaniem dla uchodźców noclegów lub miejsc tymczasowego pobytu w prywatnych domach lub mieszkaniach. Niekiedy sami członkowie grupy ustalali między sobą, kto z nich może przyjąć uchodźców, w jakiej liczbie i na jaki czas. Poszukiwano także dla nich pracy. Część osób, która prowadziła własną działalność gospodarczą, rozważała możliwość zatrudnienia ich na pewien czas u siebie. Zaczęto także poszukiwać informacji o transportach międzynarodowych, aby informować uchodźców zmierzających do innych krajów o szczegółach organizacyjnych tych przedsięwzięć.

„Prace już im nagraliśmy ale nie mają gdzie się zatrzymać. Help.” – Wypowiedź 10.

„Matkę z 3 córkami, którą przywiózł mi [imię ukryte] przedwczoraj na nocleg, odwiozłem wczoraj na autobus do Florencji” – Wypowiedź 11.

„Pani pogodna, miła. Świetnie gotuje. Nie boi się psów. Pomoże w domu. Chce robić jedzonko i sprzedawać żeby trochę pieniędzy zarobić. Ewentualnie szuka lekkiej pracy dla emerytki” – Wypowiedź 12.

W miarę jak sytuacja na przejściach granicznych ulegała rozładowaniu część członków grupy zmieniała cel swoich wyjazdów. Nie były to już przygraniczne punkty recepcyjne, ale te znajdujące się w Warszawie i okolicach. W takich przypadkach transport odbywał się na terenie województwa mazowieckiego i polegał na przewozie uchodźców pod wskazany przez nich adres. Oferowano im także pomoc w znalezieniu czasowego albo stałego miejsca pobytu. Część osób związanych z grupą zdecydowała się na działanie lokalne także ze względu na niższe koszty niż miało to miejsce podczas przejazdów pod granicę.

„Nie...zahaczyłem wolontariusza, oddałem pieluchy i jedzenie i zapytałem go czy ma kogoś kto chce się złapać po wawie lub okolicach

bo mam puste 3 miejsca. I tak za każdym razem kogoś zaczepiałem, czekałem chwile i co trochę 2 osoby zabierałem w drogę” – Wypowiedź 13.

ORGANIZACJA DZIAŁAŃ

Podczas obserwacji uczestniczącej ustalono w trakcie rozmowy z założycielką/założycielem grupy, że organizacja pracy poprzez Facebook Messenger nie jest dla niej/niego czymś nowym:

„ja zarządzam przez SM [social media – przyp. autora] nie tylko tym ale też firmą z rocznym obrotem X [dane ukryte] mln zł” – Wypowiedź 14.

Użytkownicy za pomocą czatu dobierali się w grupy i organizowali wspólne przejazdy przy użyciu kilku samochodów. Cel swojej podróży dostosowywali do aktualnego zapotrzebowania na ich wsparcie. Było to możliwe dzięki uzyskiwaniu informacji drogą telefoniczną od koordynatorów przygranicznych punktów recepcyjnych. W takich sytuacjach jedna osoba podejmowała się roli lidera zadania.

„Ja puszcze busa i [imię ukryte] do Hrubieszowa wtedy, a Ty osobówką byś Lubyczę obkoczył?” – Wypowiedź 15.

Na grupie umieszczano relacje pisane w czasie rzeczywistym. Informowano się wzajemnie o liczbie uchodźców obecnych na określonych przejściach granicznych, potrzebach transportowych z konkretnych punktów. Sytuacja była dynamiczna, a relacje o liczbie potrzebujących osób napływały od samych wolontariuszy, którzy aktualnie przebywali na przejściach granicznych, lub można je było uzyskać od koordynatorów przygranicznych punktów recepcyjnych. Zdarzały się sytuacje, że informacja o dużym napływie uchodźców pojawiała się w niedzielny wieczór. Wtedy zgłaszały się osoby, które mogły zaangażować się w pomoc przy transporcie. Z uwagi na okres napływu fali uchodźców, który przypadał na przełomie lutego i marca, istotne zdawały się także dane o warunkach jazdy na trasach prowadzących do przejść granicznych.

„Dolhobyczow mówią że dużo chętnych jest do Warszawy teraz, więc tam jechać” – Wypowiedź 16.

„W przemyśle na dworzcu ponoć jest mnóstwo ludzi do wzięcia” – Wypowiedź 17.

„A4 od Rzeszowa lecimy, białutko [załączono zdjęcie trasy]” – Wypowiedź 18.

Wolontariusze mieli świadomość, że w sytuacji tak niespodziewanej, jak napływ uchodźców do Polski, mogą występować patologie związane z nadużyciami lub przestępczością. Część publikowanych komunikatów opisywała próby oszustw i przestępstw, które miały miejsce w punktach recepcyjnych. Mówiono o zawyżonych cenach przejazdów płatnymi środkami transportu dla uchodźców oraz rosnącej nieufności osób z Ukrainy w stosunku do indywidualnych przewoźników ze względu na próby uprowadzenia.

„Ja polecam się rejestrować, bodajże pomieszczenie numer [numer ukryty]. Ludzie się naprawdę boją kierowców teraz, bo tam różnych akcjach. Wolontariusze mi mówili, że nie wszyscy docierali do miejsca docelowego...” – Wypowiedź 19.

„Tylko trzeba odsiewać szmalcowników, bo skurwieli nie brakuje. Dzisiaj słyszałem o taksówkarzu, który chciał 1000zł za kurs od granicy do Warszawy. ktoś by się musiał podjąć pilnowania tego” – Wypowiedź 20.

Użytkownicy grupy jeżdżący pod granicę także mogli liczyć na wsparcie ze strony osób trzecich lub lokalnych przedsiębiorców m.in. z branży hotelarsko-turystycznej. Pojawiały się zaproszenia dla wolontariuszy podejmujących się transportu do skorzystania z darmowych noclegów lub posiłków.

„Słuchajcie. My w [miejsce skasowane] robimy gorącą kuchnię. Działamy 24h. Gdybyście chcieli zjeść coś smacznego i ciepłego, to zapraszamy” – Wypowiedź 21.

Ważnym elementem komunikowania się w przestrzeni grupy była wzajemna motywacja do działania oraz pochwała trudu i poświęconego czasu. Wklejano zdjęcia osób, którym się pomogło, przekazywano wyrazy uznania od osób trzecich. Publikowano także zdjęcia samochodów wypełnionych darami dla uchodźców oraz artykułami żywiościowymi lub higienicznymi wieszonymi do punktów recepcyjnych.

„Dziękuję za Waszą pomoc! Jesteśmy wielką siłą dobra!” – Wypowiedź 22.

„Cześć Wszystkim, szacunek ogromny za wkładaną pracę, mniej aktywnie w transporcie ostatnio działałem ale stale monitorowałem przekazując dalej info o akcji!” – Wypowiedź 23.

„(...) bierzemy udział na rzecz ważnej sprawy. Po drugie dziękuję Wam, którzy chcecie jeździć po Ukraińców, poświęćcie swój czas, pieniądze i realnie pomagacie ludziom” – Wypowiedź 24.

Wśród uczestników grupy pojawiło się przekonanie, że można wykorzystać media społecznościowe do rozpowszechniania podjętej inicjatywy poprzez udostępnianie osobistych relacji i materiałów multimedialnych, w tym także zdjęć osób, którym się pomogło. W późniejszym czasie podjęto temat ochrony wizerunku.

„Do tej pory miałem bardzo mieszane uczucia, jeśli chodzi o wrzucanie zdjęć itp. Obawiałem się posadzenia o lans. Ale to chyba jest metodą” – Wypowiedź 25.

„Ale post z zdjęciem zawsze idzie lepiej niż post z tekstem” – Wypowiedź 26.

„Komunikujmy, że pomagamy. Bądźmy skromni w tym i minimalistyczni” – Wypowiedź 27.

WYZWANIA STOJĄCE PRZED GRUPĄ

Podjęmowane zadania związane z realizacją celu działalności grupy generowały trudności i wyzwania. Zaobserwowane potrzeby były zgłaszane na forum grupy, a następnie podejmowano się ich zaspokojenia lub usprawnienia prowadzonych działań.

Pierwszym usprawnieniem było przygotowanie *know-how* dotyczącego odbioru osób spod granicy ukraińskiej. Miało to nie tylko usprawnić działanie, ale także pozwolić na uniknięcie błędów, nieporozumień z osobami z zagranicy lub ośmielić użytkowników do włączenia się w aktywne działania.

Dodatkowo wskazywano na nieznaną języka ukraińskiego. W grupie jednak znalazła się osoba znająca tłumacza i dzięki jego pomocy przygotowano

materiały dla członków grupy przeznaczone do indywidualnego wydruku. Na dokumentach umieszczano zamiary wolontariuszy, zasady obowiązujące w ich autach oraz polskim ruchu drogowym.

„Dokładnie, dzięki [imię ukryte] że przypomniałeś naszą rozmowę. Ci ludzie są zestresowani, często kwestia dogadania się z nami może być trudna, a warto dać im ten komfort żeby ich chociaż odrobinę uspokoić żeby wszystko jest ok, dowieziemy ich bezpiecznie, nie chcemy żadnych pieniędzy itp. Choć kilka zdań w ich języku, myślę że niesamowicie może zadziałać” – Wypowiedź 27.

„mam koleżankę z Ukrainy – przetłumaczy wszystko co chcemy” – Wypowiedź 28.

Ze względu na ceny paliwa, jak zauważali członkowie grupy, które kosztowało blisko 7 zł za 1 litr, działalność grupy rozszerzyła się o prowadzenie zbiórek oraz pozyskiwanie darowizn przeznaczonych na finansowanie przejazdów tych osób z grupy, które nie mogły sobie pozwolić na to w oparciu jedynie o własne możliwości finansowe. Czasem przyjmowało to formę zaliczki – sumy przelewanej na konto przed faktycznym wyjazdem. Formami potwierdzenia były zrzuty ekranu nawigacji GPS z przebytą trasą, zdjęcia osób, które się przewiozło, lub rachunków za paliwo.

„Jeżeli jutro będzie aktualne i uda mi się zorganizować busa 9 osobowego to mógłbym za dodatkowe środki zrobić kilka kursów więcej” – Wypowiedź 29.

„Jak jest problem z kosztami to w ramach wsparcia finansuję paliwo” – Wypowiedź 30.

Pisano o przemęczeniu kierowców, dużej liczbie kilometrów pokonanych w ciągu doby. Zdaniem członków grupy wzrosła liczba kolizji na trasach prowadzących do przejść granicznych oraz wzmożono policyjne kontrole prędkości. Informacje o policyjnych kontrolach drogowych spotkały się z niezrozumieniem i dezaprobatą. Oceniano, że jest to działanie utrudniające niesienie pomocy i negatywnie wpływające na morale wolontariuszy.

„Musimy odpocząć. Uważajcie wszyscy na siebie. Po drodze widzieliśmy kilka poważnych wypadków. Zadbajcie o siebie żebyście mogli zadbać o innych” – Wypowiedź 31.

„Dla policji liczy się wyłącznie statystyka i tyle, zero rozsądku. Jakbyście tamtędy jechali, to uważajcie w okolicach Wojsławic” – Wypowiedź 32.

„30 godzina za kierownicą ale warto dla takich chwil. planuj odpoczynki, niejeden kozak sie rozwalił ze zmęczenia” – Wypowiedź 33.

MESSENGER JAKO NARZĘDZIE KOMUNIKACJI GRUPY

Członkami grupy byli początkowo znajomi, a w późniejszym etapie dołączali do nich inni użytkownicy wywodzący się z grona znajomych poszczególnych członków. Wypowiedzi były swobodne. Do komunikacji wykorzystano nie tylko formy tekstowe, ale także graficzne (w tym zdjęcia), nagrania audio, filmy, hiperłącza, emotikony. Pomagało to zobrazować np. warunki panujące na drodze, ukazać okolice miejsc zbiórki uchodźców, pokazać warunki panujące w punktach recepcyjnych.

„Czekamy juz 2h i mało ludzi ale ponoć na granicy czeka z 200 osób. Zobaczymy” – Wypowiedź 34.

Komunikacja w czasie rzeczywistym skracala czas podejmowania decyzji, umożliwiała też dzielenie zadań pomiędzy osoby aktualnie jadące na granicę. Bieżące korzystanie z komunikatora pomagało relacjonować aktualną sytuację w poszczególnych punktach recepcyjnych dla uchodźców, czy to tych przy granicy, czy w Warszawie. Wiadomości były publikowane w ciągu całej doby. Zamknięty charakter grupy sprzyjał szczerym spostrzeżeniom oraz podawaniu informacji kontaktowych, jak np. numery telefonów, adresy, numery kont bankowych.

„Dobra, oddzwonił. Mam numer konta [treść ukryta] i mogę na priv wrzucić komuś numer telefonu do przelewu” – Wypowiedź 35.

Wielość wypowiedzi publikowanych w grupie utrudniała nowym członkom znalezienie podstawowych informacji organizacyjnych lub kontaktów do koordynatorów punktów recepcyjnych. Skutkowało to samodzielnym

szukaniem odpowiedzi na grupie lub prośbami o dodanie już wcześniej opublikowanych informacji.

„Wyżej masz listę z telefonami na przejścia i jak ruszasz to dzwoniś”
– Wypowiedź 36.

„Na stronie masz wszystko. Adres strony powyżej” – Wypowiedź 37.

„Przejrzałam historię i znalazłam te numery” – Wypowiedź 38.

Tekstowa forma czatu wykluczała czynne lub skuteczne prowadzenie komunikacji przez kierowców w czasie jazdy samochodem. Większość wolontariuszy jeździła samotnie, aby zwiększyć liczbę miejsc dla przewożonych uchodźców. Część wiadomości pojawiała się więc z opóźnieniem lub wątki stawały się nieaktualne. Sygnalizowane problemy niekiedy były pomijane w konwersacji, pozostawiane bez rozwiązania. Rozpoczęty wątek nie był kończony, ponieważ był przerywany komunikatami innych osób.

Część konwersacji prowadzonych przez użytkowników przenosiła się na inne kanały lub formy komunikacji. Były to np. połączenia telefoniczne, smsy, rozmowy osobiste. Stosowano je, aby zwiększyć możliwości komunikacji pomiędzy kilkoma wolontariuszami wykonującymi wspólnie jedno zadanie.

„[nr telefonu ukryty] zadzwoń proszę do mnie” – Wypowiedź 39.

„Porozmawiajmy offline, osobiście” – Wypowiedź 40.

„My też czekamy, gdzie jesteś?” – Wypowiedź 41.

Czasem zakłócenia w komunikacji wynikały z przyczyn technicznych. W obszarach przygranicznych i mniej zurbanizowanych występowały problemy z zasięgiem telefonii komórkowej oraz dostępem do internetu.

WNIOSKI

Grupa zaczęła działać w siódmym dniu od rozpoczęcia przez Rosję inwazji na Ukrainę, co można uznać za szybką reakcję na pojawiające się zapotrzebowanie w postaci wsparcia transportowego.

W badaniu określono, w jaki sposób zmieniała się liczba członków grupy oraz jak kształtowała się ich aktywność mierzona liczbą dziennych publikacji. Momentem rozpoczęcia spadku aktywności członków grupy było zmniejszenie zapotrzebowania na oferowaną przez nich pomoc, a także wyczerpywanie się posiadanych zasobów – czasu wolnego oraz środków finansowych.

Głównym celem grupy, niezmiennym od początku jej funkcjonowania, była odpowiedź na potrzebę transportu uchodźców spod granicy polsko-ukraińskiej do punktów recepcyjnych w głębi kraju, głównie Warszawy. Starano się także optymalizować zadania poprzez rozszerzenie działalności o transport pomocy rzeczowej do przygranicznych punktów recepcyjnych, co nadawało cel przejazdom w obie strony. Niekiedy podejmowano się wsparcia uchodźców w znalezieniu noclegu, dłuższego zakwaterowania lub miejsca pracy. Wraz z rozładowaniem sytuacji w przygranicznych punktach recepcyjnych przekierowano siły na lokalny transport uchodźców, głównie na terenie województwa mazowieckiego.

Rozwiązywanie problemów i trudności odbywało się na forum grupy. Wypracowane rozwiązania były dostępne dla wszystkich, co wpływało na usprawnienie pracy wszystkich członków. Jednak dostęp do tej wiedzy mógł być pomijany lub niezauważony. Działo się tak, ponieważ wiadomości, w których były one umieszczane, stawały się jednymi z wielu wiadomości w historii konwersacji.

Aspekty prawne działalności wewnątrz grupy nie były przedmiotem pogłębionej dyskusji. Zauważono jednak takie kwestie, jak prawo do wizerunku uchodźców, którym robiono zdjęcia, sposoby potwierdzenia celowości przelewu środków finansowych.

Organizacja pracy poprzez Messengera nie była nowym wyzwaniem dla osoby, która założyła grupę. Miała ona doświadczenie wywodzące się ze sfery życia zawodowego w tym obszarze. Dodatkowo, obserwując tworzenie się zespołów zadaniowych, pracę w grupach oraz przyjmowanie się roli czasowych liderów, trafne wydaje się odniesienie do pracy w środowisku projektowym, charakteryzującym się dużą elastycznością dostosowywania zadań i zmiany ról. Mogło to być w większym stopniu zaadaptowane ze względu na stałość i synchroniczność prowadzonej komunikacji grupowej. Okazało się jednak, że Messenger nie jest wystarczającym narzędziem w przypadku opisywanej sytuacji kryzysowej. Ograniczenia techniczne oraz komunikacyjne mogły czasowo wykluczać część użytkowników oraz wymagać od nich używania innych kanałów komunikowania się.

DYSKUSJA

Messenger może stanowić skuteczne narzędzie do reagowania na katastrofy m.in. poprzez różne formy organizowania się (Łukaszewska-Bezulska, 2022, s. 68), co widoczne było w trakcie analizowania działalności badanej grupy. Wpisał się w cechy wskazywane przez badaczy jako charakterystyczne dla komunikacji w mediach społecznościowych, takie jak łatwość komunikacji w czasie rzeczywistym, co pozwalało na szybkie reagowanie i dostęp do informacji. Miał jednak pewne ograniczenia, choćby trudność z dostępem do komunikatora osób pełniących funkcje kierowców, brak połączenia ze względu na zanik zasięgu sieci internetowej operatorów telefonii komórkowej, utrudniony dostęp do informacji publikowanych wcześniej.

Na podstawie zebranego materiału nie można określić, w jakim stopniu praca zdalna podczas pandemii wpłynęła na zwiększenie kompetencji użytkownika narzędzi komunikacji online poszczególnych członków grupy. Można jednak przyjąć, że mogła mieć na to wpływ (Smoder, 2021). Pojawia się także potrzeba określenia, w jaki sposób kompetencje przyszłości (Lamri, 2020), w tym elastyczność działania i kompetencje komunikacyjne, wpływają na zwiększenie skuteczności niesienia oddolnej pomocy w przypadku tak poważnego kryzysu.

Obszarem całkowicie niezbadanym w tym opracowaniu są motywacje członków grupy do podjęcia działań pomocowych. Mowa także o trwałości tej motywacji, co opisano jako kolejne stadia „reakcji na katastrofę” (Kubacka-Jasiecka, 2014, s. 161), zaczynając od stadium heroizmu, w którym pojawiała się potrzeba reakcji na sytuację, do stadium deterioracji wsparcia społecznego, w którym potrzeby pomocy generowane przez uchodźców przewyższały zasoby grupy. Znajduje to potwierdzenie w potrzebie organizacji środków finansowych lub uszczuplaniu zasobów czasowych. Badana grupa nigdy nie weszła w trzecie stadium reakcji na katastrofę, czyli ponownej stabilizacji, bowiem aktywność grupy w okresie ok. 3 miesięcy od jej uruchomienia była już znikoma.

W badaniu jedynie zasygnalizowano wsparcie ze strony lokalnego biznesu. Jego działania mogą być szerzej opisywane jako osobny temat badań, także poprzez zastosowanie porównania do kryzysu na granicy białoruskiej i ukraińskiej (Maśloch i Prusinowski, 2022).

Podczas obserwacji grupy zauważono potrzebę zwiększenia edukacji dotyczącej kwestii bezpieczeństwa danych i okoliczności ich udostępniania (np. numerów kont bankowych czy telefonów). Były one udostępniane niekiedy osobom, które dołączyły do grupy z kręgów znajomych dodanych

już użytkowników. Wśród członków grupy nie było także wiedzy o praktycznym wykorzystaniu prawa do wizerunku uchodźców z Ukrainy, w tym dzieci (Kierzkowska, 2023) lub zasad związanych z organizowaniem zbiorów. Zastanowienie może budzić także wątek polityki prywatności samego komunikatora (Ntonja i Ashawa, 2020).

BIBLIOGRAFIA

- Bijak, K., Kleka, P. (2021). Relacje online. Ekstrawersja i inteligencja emocjonalna w kontekście wybranych aspektów komunikacji internetowej. *Człowiek i Społeczeństwo*, 51, 198–203. doi.org/10.14746/cis.2021.51.10.
- Czechowska, L., Bäcker, R., Gadomska, G., Gajda, J., Gawron-Tabor, K., Giedz, M., Wojciechowska, J. (2016). *Metodologia badań politologicznych*. Warszawa: Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych.
- Czuj, M., Prokop, D., Grabczuk, Ł. (2022). *Dołhobyczów pomaga Ukrainie | Facebook*. Pobrane z: Dołhobyczów pomaga Ukrainie. Pobrane z: <https://www.facebook.com/groups/370459524616950> (2.04.2022).
- Frączkowski, K., Janiak, A. M., Kosakowski, J., Kruk, M., Mastalerz, M. W., Stankowska, A. (2016). *Zarządzanie zespołami projektowymi*. Warszawa: Texter.
- Gemius (2023). *Wyniki badania Mediapanel za styczeń 2023*. Pobrane z: <https://media-panel.pl/pl/aktualnosci/wyniki-badania-mediapanel-za-styczen-2023/> (8 lutego 2023).
- Goglek, W., Adamowski, J. W. (2010). *Komunikacja sieciowa: Uwarunkowania, kategorie i paradoksy*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA JR.
- Jayasekara, P. K. (2019). Role of Facebook as a disaster communication media. *International Journal of Emergency Services*, 8(2), 191–204. Pobrane z: <https://doi.org/10.1108/IJES-04-2018-0024/FULL/XML>.
- Kandfer, K., Nadszakula, O. (2017). *Komunikacja w zarządzaniu projektami*. Warszawa: CeDeWu.
- Kierzkowska, M. (2023). Sharenting – pomiędzy prawem rodzica do wyrażania siebie w mediach społecznościowych a ochroną prywatności dziecka. *Kultura i Wychowanie*, 22(2), s. 41–55. doi: 10.25312/2083-2923.22_04mk.

- Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej. (2022). *APEL do firm transportowych i przewoźników! Potrzebne wsparcie w transporcie uchodźców z Ukrainy z punktów przygranicznych*. Pobrane z: <https://www.gov.pl/web/kgpsp/apel-do-firm-transportowych-i-przewoźników-pilnie-potrzebne-wsparcie-w-transporcie-uchodźców-z-ukrainy-z-punktów-przygranicznych-do-miejsc-pobytu-na-terenie-polski> (2.04.2022).
- Kubacka-Jasiecka, D. (2014). Interwencyjna pomoc psychologiczna w sytuacji katastrofy. *Czasopismo Psychologiczne. Psychological Journal*, 19(2), 159–170. Pobrane z: <https://doi.org/10.14691/CPPJ.19.2.159>.
- Lamri, J. (2020). *Kompetencje XXI wieku*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Levinson, P. (2010). *Nowe nowe media*. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Lu, X. (2018). Online communication behavior at the onset of a catastrophe: An exploratory study of the 2008 Wenchuan earthquake in China. *Natural Hazards*, 91(2), s. 785–802. doi: 10.1007/s11069-017-3155-1.
- Łukaszewska-Bezulska, J. (2022). Znaczenie mediów społecznościowych w pierwszych tygodniach po inwazji Rosji na Ukrainę. W: *Inwazja Rosji na Ukrainę. Społeczeństwo i polityka wobec kryzysu uchodźczego w pierwszym miesiącu wojny. Raport roboczy. Working Paper Katedry Polityki Społecznej* (s. 62–70). Warszawa.
- Maśloch, P., Prusinowski, J. (2022). Kryzysy migracyjne w XXI wieku – zarządzanie i skutki na poziomie lokalnym. W: Jędrzejewska J., Szymczyk P. (red.). *Ekonomiczne, kulturowe i społeczne aspekty migracji*. Pobrane z: <https://bc.wydawnictwo-tygiel.pl/publikacja/44734865-ABB8-7D75-BF64-0B711CC56AC2>.
- Mazur, J., Nowaczewska, A., Łukiewicz, K., Majerska, M., Czarnecka-Sobczak, B., Tor, A. (2022). Hrubieszów pomaga Ukrainie | Facebook. Pobrane z: Hrubieszów pomaga Ukrainie, Pobrane z: <https://www.facebook.com/groups/446233763955855> (2.04.2022).
- Mroczo, F. (2014). Jakościowe metody badań: Obserwacja naukowa. *Prace Naukowe Wałbrzyskiej Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości*, 26(1), s. 65–78.
- Ntonja, M., Ashawa, M. (2020). Examining artifacts generated by setting Facebook Messenger as a default SMS application on Android: Implication for personal data privacy. *Security and Privacy*, 3(6). doi: 10.1002/spy2.128.

- Pietrzyk, S. (2021). Zarządzanie wiedzą w zespołach zdalnych. Studium przypadku COVID-19. *Praca i Zabezpieczenie Społeczne*, 3, 32–40. doi.org/10.33226/0032-6186.2021.3.5.
- Polskie Towarzystwo Socjologiczne. (2012). Kodeks Etyki Socjologa. Pobrane z: <https://pts.org.pl/wp-content/uploads/2016/04/kodeks.pdf>.
- Przywara, B., Leonowicz-Bukała, I. (2020). Bądźmy w kontakcie. Współczesna cyfrowa komunikacja permanentna. *Zeszyty Prasoznawcze*, 63, 9–32. doi.org/10.4467/22996362PZ.20.019.12090.
- Rajczyk, R., Piechota, G. (2017). Media społecznościowe w protestach politycznych na przykładzie ukraińskiej rewolucji godności. W: D. Piontek, S. Ossowski (red.), *Komunikowanie społeczne w dobie nowych technologii* (s. 21–34). Nowy Targ: Wydawnictwo ToC.
- Saito, K. (2012). TEPCO Fukushima Daiichi Nuclear Disaster and Social Media: A Chronological Overview. *The International Review of Information Ethics*, 18, s. 30–39. doi: 10.29173/irie301.
- Smoder, A. (2021). Praca zdalna w warunkach pandemii – wybrane zagadnienia. *Polityka Społeczna*, 566–567(5–6), 26–35. doi: 10.5604/01.3001.0015.2582.
- Straż Graniczna [@Straz_Graniczna] (2022, 17 marca). Od 24.02 do PL z UA wjechało już 1,97 mln uchodźców [Tweet]. Twitter. Pobrane z: https://twitter.com/Straz_Graniczna/status/1504485299480498186.
- Szymańska, J. (2022). Exodus uchodźców z Ukrainy jako wyzwanie dla Unii Europejskiej. *Biuletyn PISM*, 42, 1–2.
- Wimmer, R. D., Dominick, J. R. (2008). *Mass media: Metody badań*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Wójtowicz, M. (2019). Facebook jako współczesne narzędzie komunikacji i kreatywności językowej. W: K. Burska, B. Cieśla (red.), *Kreatywność językowa w komunikacji internetowej*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. doi.org/10.18778/8142-463-9.14.
- Wywrocka, A., Makochon, A. (2022). Hrebenne Pomaga | Facebook. Pobrane z: <https://www.facebook.com/groups/2472803292857257> (2.04.2022).

Żołądowski, C. (2022). Nowi uchodźcy w Europie. Przemieszczenia zewnętrzne z Ukrainy między 24.02. i 24.03.2022 r. W: *Inwazja Rosji na Ukrainę. Społeczeństwo i polityka wobec kryzysu uchodźczego w pierwszym miesiącu wojny. Raport roboczy*. Working Paper Katedry Polityki Społecznej (s. 4–9). Warszawa. Pobrane z: <https://wnpism.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2022/04/Kryzys-uchodzczy-2022-raport-KPS.pdf>.

Aneks 1: liczba członków grupy oraz publikowanych wiadomości.

data	dołączyło	opuściło	liczba członków	Liczba publikowanych wiadomości
03.03.2022	5	0	15	118
04.03.2022	11	2	28	141
05.03.2022	3	1	32	168
06.03.2022	3	0	35	101
07.03.2022	4	0	39	80
08.03.2022	2	0	41	236
09.03.2022	3	0	44	182
10.03.2022	1	0	45	126
11.03.2022	5	0	50	77
12.03.2022	0	2	52	39
13.03.2022	0	0	52	35
14.03.2022	0	0	52	2
15.03.2022	2	0	54	6
16.03.2022	0	1	55	14
17.03.2022	2	0	57	14
18.03.2022	0	0	57	26
19.03.2022	0	0	57	1
20.03.2022	0	0	57	3
21.03.2022	0	0	57	11
22.03.2022	0	0	57	9
23.03.2022	0	0	57	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji o dołączeniach i odejściach z grupy wyświetlających się w konwersacji opracowane w formie tabeli oraz liczbie publikowanych wiadomości w cyklu dobowym